

La mirada i l'oïda

Ponç Puigdevall

Més de 25 anys després d'haver-se publicat per primera vegada, *La terra retirada* continua sent el que era, una gran crònica autobiogràfica on Mercè Ibarz (Saidí, 1954) utilitzava una mescla de recursos narratius —el relat etnogràfic, la sociologia cultural i econòmica, el reportatge periodístic, els records familiars i l'ús de la primera persona— per crear un gènere inèdit aleshores: el 1993 encara no s'esmentava enlloc la problemàtica de l'"Espanya buida", la immigració no obria tampoc les pàgines dels diaris i la crisi del camp, els daltabaixos climàtics i les quotes agrícoles de la Comunitat Europea apareixien tan sols com una amenaça llunyana i poc creïble.

Però a *La terra retirada* Ibarz ja explicava de quina manera els habitants de Saidí havien deixat de ser pagesos per esdevenir agricultors, petits propietaris rurals més tard, i, a la fi, i de sobte, una gent desorientada i sense professió que rebia subvencions per no treballar una terra on les pomeres i els presseguers havien ocupat el lloc del cereal de regadiu. Més enllà de la denúncia contundent —o més enllà de l'explicació raonada d'uns fets—, la força del llibre radica en l'habilitat d'Ibarz per conjuntar

TRÍPTIC DE LA TERRA

Mercè Ibarz
Anagrama
328 pàgines
19,90 / @ 9,99 euros

Mercè Ibarz especula sobre la seva vida si no hagués marxat de Saidí. / L. BONED

—sense nostàlgia, amb molta sang freda i ni mica de sentimentalitat— el context social amb els seus avatars familiars, per descriure la relació que manté des de fora de Saidí amb la geografia i el paisatge moral del lloc on va néixer, per dibuixar a través d'unes imatges dures i potents, a través d'unes frases senzilles i reveladores, una època abolida, les maneres d'estar en el món de tres generacions, i una identitat indestruïble d'"el gust de contar històries".

A *La palmera de blat*, de 1995, segona part d'aquest *Tríptic de la terra* que també inclou l'inèdit *Labor inacabada*, Ibarz recuperava els perso-

natges, el lloc i les circumstàncies del text anterior i ho convertia en una novel·la on la protagonista era una periodista que cobria la guerra dels Balcans i que havia de tornar al seu poble per l'enterrament del seu avi, mort a cent anys. Aquí feia una relectura del que era *La terra retirada* per proposar una nova visió del món, com si de les cendres del passat n'hagués de ressorgir una altra mena de testimoniatge: no hi havia una nova realitat perquè la realitat és sempre la mateixa, però si una manera diferent d'interpretar-la, i *La palmera de blat*, per tant, continuava sent una representació del

que contemplava l'ull i escoltava l'oïda d'Ibarz; no s'havien perdut els punts de referència, sinó que s'havien alterat.

Saidí, de cop i volta, adquiria una semblança amb la Comala fantasmagòrica de Juan Rulfo, les veus dels morts per ordenar el present eren tan reals com les dels vius per no desfer-se del passat, el somni habitava en el mateix espai que la vigília, i l'instint tel·lúric d'Ibarz construïa uns episodis magistrals al voltant dels últims moments de la vida de l'avi de la protagonista, submergida en una realitat tan subjacent o imaginable com la novel·la que protagonitzava: 25 anys després de la seva publicació, *La palmera de blat* es revela com el que ja era aleshores: una novel·la excèntrica dins del panorama literari català a l'espera del lector que desxifri la mil·limètrica precisió de la seva enigmàtica bellesa. La visió de la terra aquí és, en realitat, la visió d'un "altre món", el cel i l'infern a la terra de Saidí.

Tríptic de la terra es tanca amb *Labor inacabada*, que segurament no està a l'altura de les dues peces anteriors, uns apunts d'homenatge a la mare de l'autora —que va estar a punt de ser mestra— que serveixen a Ibarz per especular sobre com hauria sigut la seva vida si a ella les circumstàncies també li haguessin impedit marxar de Saidí. I al lector li ve una esgarrifança en pensar que potser no hauria pogut llegir aquest immens *Tríptic de la terra*.